

Однісно 14.12.2021
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 64.051.051
Шевченко І.С.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.051.051
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків
доктору філологічних наук,
професору, завідувачу
кафедри ділової іноземної
мови та перекладу
Шевченко Ірині Семенівні

ВІДГУК

офіційного опонента Гошилик Наталії Сергіївни, кандидата філологічних
наук, доцента, доцента кафедри англійської мови Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
на дисертаційну роботу **Верменич Яни Валеріївни**

**«МУЛЬТИМОДАЛЬНІ МЕТАФОРИ З РЕФЕРЕНТОМ ЕКОЛОГІЯ
В АНГЛОМОВНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ КІНОДИСКУРСІ»**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія
спеціалізованої вченої ради ДФ 64.051.051 Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Дисертаційна робота Верменич Яни Валеріївни «Мультимодальні
метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англomовному екологічному
кінодискурсі» присвячена виявленню специфіки взаємодії вербальних,
візуальних та аудіальних засобів актуалізації концептуальних метафор під час

метафоричного смислотворення в англomовному екологічному кінодискурсі. Робота керується актуальним принципом екологізму, що передбачає холістичний, інтеграційний та динамічний погляд на об'єкти наукового аналізу.

Виклики сучасного світу окреслюють нові завдання перед представниками усіх сфер людської діяльності, творчої сфери зокрема. Фільми, а тим більше документальні фільми, стають промовистими свідками сучасної епохи антропоцену, ключовими наслідками якої стали кліматичні катастрофи, які називають зміною клімату, глобальним потеплінням, озоновими дірами і т. д. Їх автори намагаються привернути увагу до екологічних проблем нашої планети, а також показати взаємозалежність усіх чинників екосистеми, підкреслити відповідальність окремої людини та загалом людства за стан довкілля та окреслити потенційні наслідки для прийдешніх поколінь.

Пропоноване дослідження «Мультимодальні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англomовному екологічному кінодискурсі» дає обґрунтовані відповіді на гостру потребу сучасної лінгвістики у новій інтерпретації процесу метафоричного смислотворення у такому кіноматеріалі, що зумовлює **актуальність** дисертаційного дослідження Верменич Я. В.

До переваг роботи відносимо те, що вона виконана у загальному річищі еколінгвістики — мовознавчої дисципліни, що керується принципом екологізму та розглядає мову в єдності із середовищем її застосування — семіотичним, когнітивним, соціокультурним, природним. Окрім того, дисертація всебічно розкриває емерджентну природу аналізованих метафор в їх органічній єдності з контекстом, висвітлює комбінаторику модусів метафор із референтом ЕКОЛОГІЯ, актуалізованих в екологічному кінодискурсі та їх модифікації. Цим авторка поглиблює надбання теорії концептуальної метафори, теорії дискурсивної метафори й теорії мультимодальної метафори. Загалом варто відзначити новітній мультимодально-дискурсивний підхід дисертаційної роботи до аналізу концептуальних метафор, що екстраполює

положення теорії концептуальної метафори у мультимодально-дискурсивну площину.

Поставивши за мету виявити специфіку взаємодії вербальних, візуальних та аудіальних засобів актуалізації концептуальних метафор під час метафоричного смислотворення в англomовному екологічному кінодискурсі, Верменич Яна Валеріївна успішно реалізує такі завдання: систематизує напрями еколінгвістичних розвідок і на цьому підґрунті узагальнює принципи когнітивно-еколінгвістичного підходу до аналізу мовленнєвих явищ; надає визначення екологічному кінодискурсу, виявляє його жанрову та модусну організацію; систематизує відмінності сучасних модифікацій теорії концептуальної метафори від її класичного варіанту; розробляє інтегровану методику дослідження мультимодальної актуалізації концептуальних метафор в екологічному кінодискурсі; виявляє специфіку вербальних, візуальних та аудіальних засобів актуалізації мультимодальних метафор в ньому та моделює їхню комбінаторику; виявляє типи і встановлює особливості актуалізації мультимодальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ в аналізованому дискурсі; описує дискурсивні ефекти мультимодальної актуалізації концептуальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ.

Наукові положення та висновки, що містяться у роботі, добре **обґрунтовані та аргументовані**. Це підтверджується як солідною науковою базою, опрацьованою дисертанткою (228 наукових джерел, з них 116 – іноземними мовами, а 40 % іноземних джерел, зокрема, опубліковані за останні 5 років), так і об'ємним емпіричним матеріалом дослідження, який складається із 1183 фрагментів, в яких актуалізовано мультимодальну концептуальну метафору екологічної тематики.

Беззаперечною є **наукова новизна** дисертаційної роботи, адже вона долучається до розбудови вітчизняної еколінгвістики. У ній уперше актуалізовану в екологічному кінодискурсі концептуальну метафору витлумачено як смислову цілісність, сконструйовану у взаємодії різнорідних семіотичних засобів (вербальних, візуальних, аудіальних), провідну роль

серед яких грають вербальні засоби; розроблено комплексну методику мультимодально-дискурсивного аналізу актуалізованих у кінодискурсі концептуальних метафор з референтом, що належить до домену ЕКОЛОГІЯ; встановлено моделі мультимодальних концептуальних метафор із референтом ЕКОЛОГІЯ, актуалізованих в екологічному кінодискурсі; виявлено типи значень, актуалізованих досліджуваними метафорами, їхню комбінаторику та контекстні модифікації; з'ясовано дискурсивні ефекти мультимодальної актуалізації концептуальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ в екологічному кінодискурсі.

За результатами дослідження Верменич Я. В. опубліковано 14 наукових праць, з них 12 одноосібних, з яких чотири статті надруковано у наукових фахових виданнях України, дві статті – у зарубіжних виданнях: одна – у спеціалізованому періодичному виданні (Велика Британія), індексованому у наукометричній базі даних Scopus, друга – у виданні держави, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Польща), а також у восьми тезах доповідей на наукових конференціях. У цих публікаціях **повно висвітлено основні положення дисертації**. Відрадно, що апробація дисертації відбулася на 9 міжнародних конференціях, з них дві конференції проходили закордоном – у Польщі та Данії.

Структура дисертації чітка, логічна та спрямована на всебічне розкриття завдань роботи й відповідає її меті. Відповідно, у роботі представлені вступ, три розділи з висновками до кожного з них та загальні висновки, що підсумовують проведену роботу. Дисертація Верменич Я. В. за структурою, змістом та оформленням відповідає встановленим вимогам.

Дисертація не містить текстових запозичень. **Порушень академічної доброчесності не виявлено.**

Попри загальну цілісність дослідження, його безумовну наукову новизну, теоретичне та практичне значення, дисертаційна робота містить певні **дискусійні моменти**, які хотілося б додатково уточнити:

1. У роботі дисертантка оперує термінами «дискурсивний» та «дискурсивний», зокрема йдеться про «дискурсивну реалізацію концептуальної метафори» (с. 56), «дискурсивну розробку концептуальних метафор» (с. 150), «дискурсивне середовище» (с. 23, с. 24) «дискурсивну метафору», «дискурсивні ефекти мультимодальної актуалізації концептуальних метафор» (с. 2), «позитивні та негативні дискурсивні ефекти» (сс.162-165). Чим зумовлене таке використання зазначених термінів, як авторка розуміє та розрізняє їх?

2. У роботі встановлено, що до негативних дискурсивних ефектів мультимодальної актуалізації метафор з референтом домену ЕКОЛОГІЯ в екологічному кінодискурсі відносять тривогу, почуття провини, обурення, шок, попередження або погрозу. Авторка детально аналізує як концептуальні метафори розгортаються та як можуть впливати на глядача. Однак, якщо тривога, почуття провини, обурення, шок є концептуальними поняттями одного порядку, співвідносними із загальновизнаними емоціями, і їх відчують глядачі, то попередження та погроза є радше актами, які здійснюють автори фільму. То чому ці поняття розглянуто в одному ряду? Як саме дисертантка розуміє дискурсивний ефект?

3. Третє міркування стосується добору матеріалу дослідження. Чи брали Ви до уваги країну створення фільму/ його замовників (державні/ приватні / громадські організації) / джерела (державні/ грантові/ приватні) фінансування фільмів? Чи спостерігалися певні закономірності у процесі аналізу серед цих стейкхолдерів?

4. Варто зазначити, що робота значно виграла б, якби у додатках були наведені усі концептуальні метафори, виявлені в процесі дослідження. Авторка зокрема слушно виділяє 9 моделей мультимодальної актуалізації концептуальних метафор в екологічному кінодискурсі, які показують взаємодію вербального, візуального та аудіального модусів. То скільки загалом метафор кожної моделі виявлено? Чи проводилися такі кількісні підрахунки у роботі?

Хочемо наголосити, що висловлені зауваги мають дискусійний та рекомендаційний характер та не применшують цінності цього дослідження, яке проведене на високому науковому рівні. На підставі аналізу дисертації та публікацій Верменич Яни Валеріївни вважаємо, що її дисертація «Мультиmodalьні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англomовному екологічному кінодискурсі» відповідає спеціальності 035 – Філологія, задовольняє вимоги наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 зі змінами від 06 березня 2019 р., а її авторка, Верменич Яна Валеріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки зі спеціальності 035 – Філологія.

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Н. С. Гошилик

